

Tehnike in oblike mednarodnega poslovanja - UPEŠ

Vaje 4

Tveganja v mednarodnem poslovanju

Potek in namen vaj

- **Kaj je tveganje?**
- **Pomen tveganj v MP**
- **Vrste tveganj**
 - Deželno tveganje
 - Finančna tveganja
 - Poslovna tveganja
- **Metode, tehnike in instrumenti zavarovanja pred tveganji**

Uvod

- Kaj je tveganje?
- Kakšna tveganja so prisotna v mednarodnem poslovanju?
- Zakaj je obseg tveganj v mednarodnem poslovanju večji kot pri poslovanju na domačem trgu?

Vrste tveganj v MP

DEŽELNO TVEGANJE

Politična tveganja

*Tveganja, ki izvirajo
iz ekonomskega in
pravnega okolja*

FINANČNA TVEGANJA

Plačilna tveganja

Tržna tveganja

- Tečajna tveganja
- Obrestna tveganja
- Cenovna tveganja

POSLOVNA TVEGANJA

Tveganja na področju tehnoloških inovacij, oblikovanja izdelka, trženja, upravljanja s človeškimi viri, priprave dokumentacije, prevozna in manipulativna tveganja ipd.

Vir: Prirejeno po Tayebu, 2000.

Deželno tveganje

- *Zajema vse ekonomske, politične, pravne, finančne in družbene vidike, ki vplivajo na poslovanje mednarodno delujočih podjetij.*
- Primeri deželnega tveganja.
- Kako ugotoviti ključne dejavnike tveganja v neznanem okolju in na tej osnovi napovedati njihov bodoči vpliv na poslovanje podjetja?
- Katerim dejavnikom posvetiti največ pozornosti?
- Kako primerjati tveganost dveh poslovnih okolij?

Analiza deželnega tveganja

- Analiza političnih tveganj
 - Vojne in drugi politični konflikti
 - Terorizem in ugrabitve
 - Odvzem lastniških pravic (konfiskacija, ekspropriacija, nacionalizacija)
 - Korupcija
 - Spremembe vladnih politik
 - Monetarni ukrepi in t.i. transferna tveganja
- Analiza makroekonomskega okolja
 - Monetarna politika
 - Fiskalna politika
 - Devizna politika
 - Zunanjetrgovinska politika
 - Rast BDP-ja
- Analiza pravnega okolja
 - Intelektualna lastnina
 - Ekologija
 - Oblike uravnavanja MP
 - Davki
 - Regulacije izdelkov/storitev

Analiza deželnega tveganja

V praksi sta se uveljavila dva pristopa:

- 1. Vnaprej pripravljena poročila deželnega tveganja** (country risk report). Npr: Business Environment Risk Intelligence (BERI), Control Risks Group (CRG), Euromoney, Institutional Investor, Economist Intelligence Unit (EIU), Moody's Investor Service ter Risk & Payment Review

Primer Euromoneyjevega poročila deželnega tveganja

- Politična tveganja (25 %).
- Ekonomska uspešnost (25 %)
- Kazalci zadolženosti (10 %)
- Kazalci, ki kažejo na nesposobnost servisiranja dolgov (10 %)
- Kreditni ratingi (10 %)
- Dostop do bančnega financiranja (5 %)
- Dostop do kratkoročnih virov financiranja (5 %)
- Dostop do kapitalskih trgov (5 %)
- Forfetiranje (5 %)

Analiza deželnega tveganja

- Primer poročila Country Monitor za Kitajsko
- Primer ocen deželnih tveganj podjetja Coface

http://www.coface-usa.com/products_services/country_risk/country_risk_ratings.html

2. Pristop, ki je bolj prilagojen potrebam podjetja

- Analiza dejavnikov, ki so še posebej pomembni za poslovanje podjetja
- PEST analiza, SWOT analiza ipd.

Metode, tehnike in instrumenti obvladovanja deželnega tveganja

- Zavarovanje
- Integracija
- Izgradnja politične podpore doma in v tujini
- Selitev dobičkov preko transfernih cen
- Vezani posli
 - Barter
 - Kompenzacija
 - Vezani nakup/protinakup
 - Posli offset
 - Switch
 - Swap

Finančna tveganja

- *Zajemajo nepričakovane spremembe vrednosti sredstev in obveznosti do virov sredstev mednarodno delujočega podjetja, ki se pojavijo zaradi nihanja vrednosti posameznih finančnih instrumentov (kot so npr. devizni tečaj, obrestna mera, cene dobrin široke porabe ipd.).*
- Primeri finančnih tveganj.
- Vrste:

FINANČNA TVEGANJA

Plačilna tveganja

Tržna tveganja

- Tečajna tveganja
- Obrestna tveganja
- Cenovna tveganja

Plačilna tveganja

- Plačilna tveganja zajemajo verjetnost, da kupec ne bo mogel ali ne bo želel poravnati svojih pogodbenih obveznosti.
- Lahko so **komercialne narave** (npr. plačilna nesposobnost kupca) ali **nekomercialne narave** (npr. prepoved plačil v tujino, prepoved konverzije domače valute v tujo ipd.)

Plačilna tveganja

- Preverjanje bonitete poslovnega partnerja
- Izbira primernih instrumentov financiranja (dokumentarni akreditiv, bančna garancija, menica ipd.)
- Zavarovanje terjatev pri poslih na odprto pri specializiranih finančnih institucijah (npr. SID)
- Sprotno spremljanje terjatev
- Ponujanje diskontov
- Določitev limitov kupcem
- Kompenzacijski posli
- Napredne oblike financiranja mednarodne trgovine (npr. faktoring in forfeiranje)

Tržna tveganja

- *Predstavljajo potencialno izgubo, ki nastane zaradi sprememb tržnih razmer v povezavi z izpostavljenostjo podjetja posameznim tržnim parametrom, kot so obrestne mere, cene surovin, devizni tečaji, tečaji delnic in izvedeni finančni instrumenti.*
- Primeri tržnih tveganj
- Vrste:
 - Tečajna tveganja !!
 - Obrestna tveganja
 - Cenovna tveganja

Tečajna tveganja

Vzemimo za primer japonskega proizvajalca, ki prodaja osebne računalnike nemškemu trgovcu. Podjetji se dogovorita za plačilo v evrih v roku meseca dni.

- Kaj se zgodi, če v vmesnem obdobju evro izgubi na vrednosti v primerjavi z japonskim jenom (depreciacija evra)?
- Kako ta sprememba vpliva na poslovanje japonskega proizvajalca osebnih računalnikov?
- Kako pa vpliva na poslovanje evropskega trgovca?

Tečajna tveganja

- **Transakcijska izpostavljenost** (angl. *transaction exposure*) se pojavi pri poslovnih transakcijah, pri katerih je pogodbeno obveza ene stranke izražena v denarni obvezi tuje valute. Potrebna sta torej le dva pogoja:
 1. pogodbeno obveza je izražena v tuji valuti
 2. denarni tok bo nastal v prihodnosti.
- **Ekonomska izpostavljenost** (angl. *economic exposure*) predstavlja tveganje, da bodo bodoči prilivi podjetja odvisni od tečajnih nihanj.
- **Računovodska (oz. translacijska ali bilančna) izpostavljenost** (angl. *translation exposure*) izhaja iz pravne obveze matičnega podjetja po periodični konsolidaciji računovodskih izkazov (izkaz poslovnega izida in bilanca stanja) hčerinskih družb (oz. povezanih podjetij) v tujini.

Tečajna tveganja

Nekaj metod, tehnik in instrumentov obvladovanja transakcijske izpostavljenosti

- Finančni instrumenti – primer terminskih pogodb (forwards) in finančnih terminskih pogodb (futures),
- Zavarovanje
- Pravni instrumenti – primeri pogodbenih klavzul (npr. klavzula tuje valute, valutne klavzule
- Dogovori o delitvi tečajnih tveganj (currency risk sharing agreements)

Poslovna (operativna) tveganja

- *Nastanejo v okviru procesov, ki se odvijajo v podjetju pri opravljanju osrednje dejavnosti, ter vključujejo tveganja na področju tehnoloških inovacij oblikovanja izdelka in načrtovanja proizvodnega procesa, trženja, upravljanja s človeškimi viri ipd.*
- Vrste:
 - Tveganje pravilne priprave dokumentacije
 - Tveganja postavitve ustrezne cene (kalkulacije!)
 - Prevozna in manipulativna tveganja

Poslovna (operativna) tveganja

Prevozna in manipulativna tveganja:

- Prevozno zavarovanje in sklenitev zavarovalne pogodbe
- Premija in dejavniki, ki vplivajo na premijske stopnje
- Zavarovalna polica (najstarejša in najbolj uveljavljena je Lloydova polica iz leta 1779)
- Franšiza (integralna/odbitna)
- Generalna (skupna) in partikularna havarija
- Odškodninski postopek